

1. Fakta om ferie

Hva er ferie?

En sammenhengende rekke av dager da man har fri fra arbeidet sitt.

For over 100 år siden begynte kampen om retten til ferie i Norge for alle arbeidere.

Siden 2002 har alle arbeidere rett til 5 ukers ferie sier Ferieloven.

Loven sier ikke noe om de som ikke er i arbeid, men gjør andre ting.

Eller om du har rett til hjelp til ferie.

Det er derfor vi har skrevet dette temanummeret.

Hva er menneskerettighetene om ferie?

1) *Verdenserklæringen om menneskerettigheter* (FN, 1948), artikkel 24:

Alle har rett til hvile og fritid.

Alle har rett til en fornuftig arbeidstid.

Å ikke jobbe for mye.

Alle har rett til jevnlig ferie med lønn.

2) *Konvensjonen om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).*

Lenke til CRPD:

[fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/
konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-
funksjonsevne](https://fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne)

Artikkel 30 om retten til å delta i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyer og idrett sier:

Mennesker med funksjonsvariasjoner skal få delta på lik linje med andre i:

- fritidsaktiviteter
- fornøylesaktiviteter
- idrettsaktiviteter

Norge skal lage tiltak for:

At personer med funksjonsvariasjoner har mulighet til å være på steder for:

- idrettsaktiviteter,
- ferie er en del av fritidsaktiviteter
- reiseliv

Hva er reiseliv?

Reiseliv er alt som hjelper den som reiser utenfor hjemmet.

Dette gjelder ferie, og også studieturer, men ikke reiser til skole eller arbeid.

Reiseliv er:

- transport- som bil, tog, buss og fly
- overnatting og servering av mat og drikke
- formidling, omvisning og informasjon
- kultur- og aktivitetstilbud, som aktivitetsparker, museer med mere

(Store Norske leksikon snl.no/reiseliv)

Det er viktig at reiselivet, som vi kaller turistindustrien også er tilrettelagt for personer med funksjonsvariasjoner.

Hvorfor er ferie sunt?

Stresshormoner i kroppen synker.

Hjernen får en pause.

Hjernen blir våken og klar for nye inntrykk.

Energien og humøret stiger.

Du greier bedre travle hverdager når du er hjemme igjen.
(iform.nu/sunn-livsstil/psykologi/derfor-er-det-sa-sunt-a-ha-fri)

Forskere sier du får både bedre fysisk og psykisk helse
(pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19096200)

Ferie gir oss mulighet til et avbrekk fra hverdagen.

Vi får stresse ned og slappe av.

Og hvis vi liker det, lære oss noe nytt- se ny steder og møte nye folk.

Nedenfor har vi eksempler på ferie steder og feriebilder.

Sørlandet.

Foto: Anders Midtsundstad

Vestlandet.

Foto: Anders Midtsundstad

Turistforeningsmerke i fjellet.
Foto: Anders Midtsundstad

Hotell og basseng.

Foto: Anders Midtsundstad

Kaffe.

Foto: Anders Midtsundstad

Strand i Accra Ghana.

Foto: Vibeke Glørstad

Selgere på stranden i Accra, Ghana.

Foto: Vibeke Glørstad

Hvor mye ferierer folk i Norge?

8 av 10 av Norges befolkning reiser på minst en ukes ferie hvert år.

6 av 10 med personer med funksjonsvariasjoner reiser på minst en uke ferie (NOU 2016:17, s. 157–158).

Problemet

Dette betyr at:

Personer med funksjonsvariasjoner får mindre avkobling og nye inntrykk.

Personer med funksjonsvariasjoner som trenger mye tjenester har enda mindre mulighet til å reise på ferieturer (NAKU Nasjonalt kompetansemiljø om funksjonsvariasjoner 2022, Magnus og Olsø 2019).

Det er fordi det er dyrt å ha med ledsager, familie eller personalet.

Det kan også være andre årsaker, som manglende holdninger og tilrettelegging.

Hva viser forskningen

Anders Midtsundstad og Karoline Midtsundstad Storbukås viser i SOR rapport 2020/1 at «personer med funksjonsvariasjoner med store bistandsbehov uten oppsparte midler ikke har lik mulighet til å kunne reise på turer som jevnaldrende».

Internasjonal forskning viser også at begrenset økonomisk støtte gjør det vanskelig å reise på ferie (Conder & Mirfin- Veitch 2020).

Gilliovic (med flere 2021) har intervjuet personer med funksjonsvariasjoner i New Zealand selv om ferie.

De sier selv at de får mulighet til å slappe av og få nye opplevelser.

De opplever seg mer som vanlige folk.

De opplever det meningsfullt.

Det styrker livskvaliteten.

Vi forteller mer om denne artikkelen senere.

Hva sier politikk dokumentene våre?

Viktige politiske dokumenter i Norge sier at ferie er viktig og de vet at det mangler muligheter for ferie for personer med funksjonsvariasjoner.

I NOU 2016:17: *På lik linje – åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med funksjonsvariasjoner* sier at for mange er ferie et høydepunkt i fritiden.

De viser til at personer med funksjonsvariasjoner reiser i langt mindre grad enn andre på ferie (s. 71).

Men de kommer ikke med forslag hva som kan gjøres.

I Melding til Stortinget 8 (2022–2023) *Menneskerettigheter for personer med funksjonsvariasjoner – Det handler om å bli hørt og sett* sier en deltaker på menneskerettighetsseminaret – Jeg vil ha hjelp til å kunne reise dit jeg vill – uten at det koster så mye.

Ferie muligheten for å reise og oppleve noe nytt utenfor nærområdet, er en sentral del av fritida.

Cerebral Pareseforeningen sier at ferieturer for personer med funksjonsvariasjoner ofte er svært kostnads-krevende, og at det for enkelte er nesten heilt uoppnåelig (s. 124).

Meldingen sier ikke noe om hva som kan gjøres.

Nou :13 (2023) *På høy tid. Realisering av funksjonshindredes rettigheter* foreslår at opprettes en nasjonal pengekott for tilrettelegging av ferietilbud til funksjonshindrede barn, unge og unge voksne under 35 år (s. 120).
Hva med de som er over 35 år?

Solnedgang.

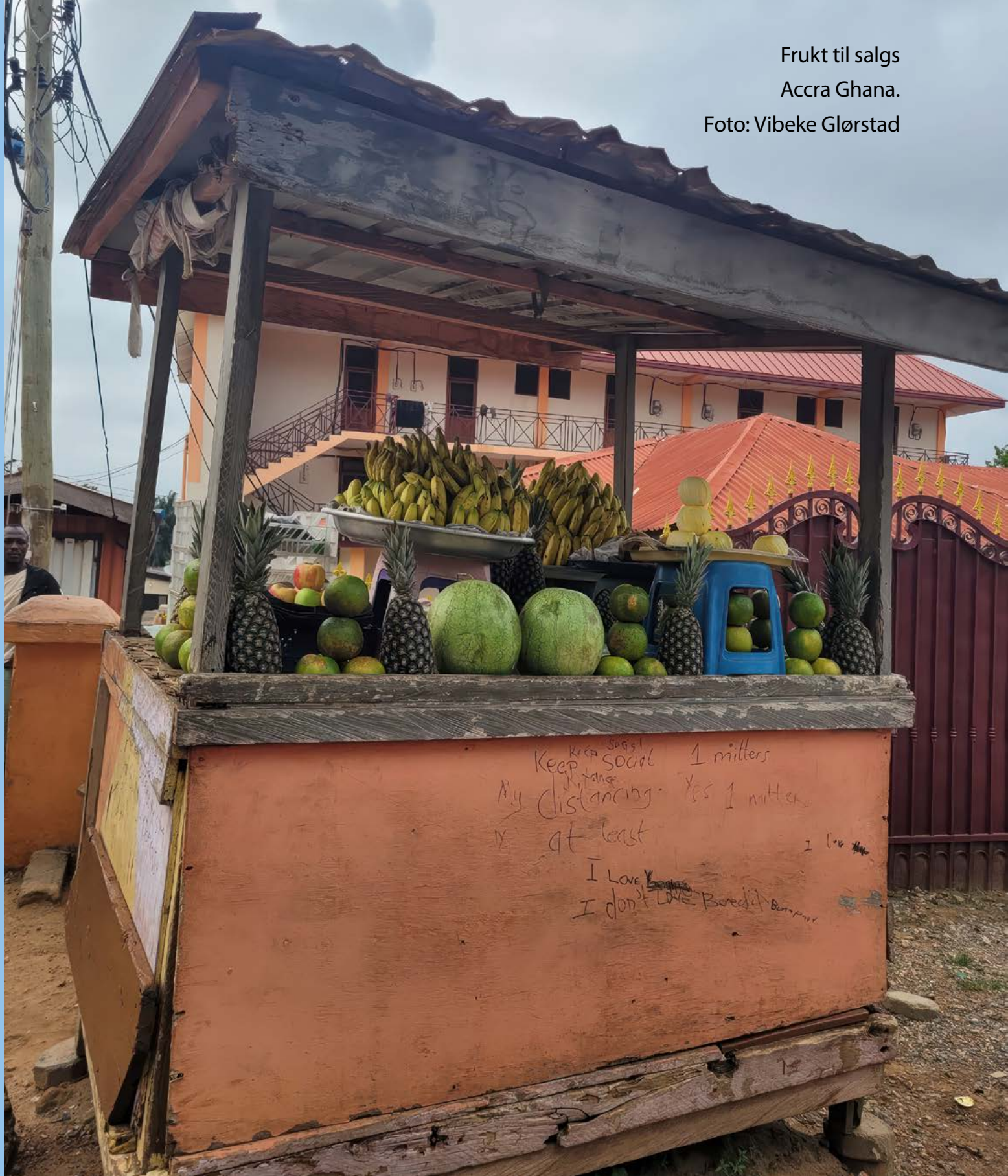
Foto: Vibeke Glørstad

Frukt til salgs

Accra Ghana.

Foto: Vibeke Glørstad

Keep ^{Keep social} social 1 meters
^{at least} My distancing Yes 1 meters
at least I love the
I Love ~~Love~~
I don't Love Boredom

Hva sier vår Nasjonale veileder for gode helse og omsorgstjenester om ferie?

I den letteste versjonen står det
«Jeg må også få mulighet til å reise på ferie».

Det står også at kommunene skal legge til rette for meningsfull tilværelse.

De som ønsker å reise på ferie skal gis det
(Helsedirektoratet 2021a)

Fokusgruppen sier at ansatte skal bli flinkere til å tilrettelegge for ferie (Helsedirektoratet 2021b)

Glade gateselgere.

Accra Ghana.

Foto: Vibeke Glørstad

Hva må vi gjøre?

NAKU, Nasjonalt kompetansesenter om utviklingshemming (2022) sier vi må gjøre 4 ting:

- Vi må vite mer om status og forskning om ferie
- Det må utvikles støtteordninger for å dekke kostnader
- Lage veiledere som beskriver pliktene til ansatte og ledere i å tilrettelegge for ferie
- Følge menneskerettigheter og lovverket:
- Formålet i helse og omsorgstjenesteloven er å sikre at innbyggerne får ha en aktiv og meningsfullt liv i felleskap med andre.

Vi vil legge til en ting til:

- Personer med funksjonsvariasjoner må selv få kunnskap om muligheter for ferie.

Da kan vi være med å støtte andre i å få ferie.

Derfor har vi undersøkt saken nærmere og skrevet dette temanummeret.

Vi tenker våre egne ord om ferie er viktig.

Blomster i Spania
Foto: Vibeke Glørstad

Oppgave

Hva tenker *du* vi må gjøre for at flere får en god ferie?
